

เทวทูตตสฺส วตฺถุ ปพฺพชิตกาลโตะ ปฏฺฐาย ยาว ปจฺฉิปฺปเวสนา เทวทูตํ อารพฺภ ภาสิตานิ สพฺพานิ ชาตกาณิ วิตุ
ถาเรตฺวา กถิตํ ฯ

อ. เรื่อง แห่งพระเทวทัต (อันพระศาสดา) ทรงยังชาตก ท. ทั้งปวง อัน (อันพระองค์) ทรงปรารภ ซึ่งพระเทวทัต ตรัสแล้ว
ให้พิสดารแล้ว ตรัสแล้ว จำเดิม แต่กาล (แห่งพระเทวทัต) บวชแล้ว เพียงไร แต่การเข้าไปสู่แผ่นดิน ฯ

อภัย ปเนตฺถ สงฺเขโป:

ก็ อ. ความย่อ (ในเรื่องแห่งพระเทวทัต) นี้ :-

สตฺถริ, อนุปิยํ นาม มลฺลํ นิคโม, ตํ นิสฺสาย อนุปิยมพฺวเน วิหรนฺเตยฺว, ตถาคตสฺส ลกฺขณปฏฺฐิคฺคทฺทณทิวเส
ยฺว อสฺสิตสฺสทฺสเสหิ ฌาตีกุเลหิ “ราชา วา โหตุ พุทฺโธ วา, ชตฺตยปริวาริ วิจิริสฺสตีติ อสฺสิตสฺสทฺสปฺตฺตา ปฏฺฐินฺวา
ตา, เตสฺส เญญฺยเยน ปพฺพชิตฺเตสฺส, “ภทฺทียราชานํ อนุรฺุทํ อานนฺทํ ภคฺคํ กิมฺพิลํ เทวทูตตฺตํ อิมํ จ สกฺกา
อปพฺพชฺชเน ทิสฺวา “มยฺ อตฺตโน ปฺตฺเต ปพฺพาเชม, อิมํ จ สกฺกา น ฌาตกา มญฺเญ; ตสฺมา น ปพฺพชฺชตีติ
กถํ สมฺมุจฺจาเปสฺสุ ฯ

ครั้นเมื่อพระศาสดา ทรงอาศัยแล้ว ซึ่ง- อ. นิคม ของเจ้ามัลละ ท. ชื่อว่าอนุปิยะ (มีอยู่), -(นิคม) นั้น ประทับอยู่อยู่ใน
ป่าแห่งไม้มะม่วงชื่อว่าอนุปิยะนั้นเทียว, อ. พระโอรสมีพันแปดสิบเป็นประมาณ ท. อันตระกูลแห่งพระญาติ ท. อันมีพัน
แปดสิบเป็นประมาณ ทรงปฏิญาณแล้ว ว่า “(อ. พระกุมารพระนามว่าสิทธัตถะ) เป็นพระราชา หรือ หรือว่า เป็น
พระพุทธเจ้า จงเป็น, (อ. พระกุมารพระนามว่าสิทธัตถะ) เป็นผู้มั่งคั่งตรัยเป็นบริวาร (เป็น) จักเสด็จเที่ยวไป” ดังนี้ ในวัน
เป็นที่รับเฉพาะซึ่งพระลักษณะ แห่งพระตถาคตนั้นเทียว, (ครั้นเมื่อพระโอรส ท.) เหล่านั้น ผนวชแล้ว โดยมาก, (อ. พระ
ญาติ ท.) ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเจ้าศากยะ ท. หก เหล่านี้ คือ ซึ่งพระราชาพระนามว่าภททียะ ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าอนุรุธะ
ซึ่งเจ้าศากยะ-พระนามว่าอานนท์ ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่าภคฺค ซึ่งเจ้าศากยะพระนามว่ากิมพิละ ซึ่งเจ้าโกสิยะพระนามว่า
เทวทัต ผู้ไม่ผนวชอยู่ ยังวาทเป็นเครื่องกล่าวว่า “อ. เรา ท. ยังบุตร ท. ของตน ย่อมให้บวช, อ. เจ้าศากยะ ท. หก เหล่านี้
เห็นจะ เป็นผู้มิใช่ญาติ (ย่อมเป็น), เพราะเหตุนั้น (อ. เจ้าศากยะ ท. เหล่านี้) ย่อมไม่บวช” ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ฯ

อถ มหานาโม สกฺโก อนุรฺุทํ อุปสงกมิตฺวา “ตาท อมฺหากํ กุลา ปพฺพชิตํ นตฺถิ, ตวํ วา ปพฺพช, อหํ วา ปพฺพ
ชิสฺสामीติ อาห ฯ

ครั้งนั้น อ. เจ้าศากยะ พระนามว่ามหานามะ เข้าไปหาแล้ว ซึ่งเจ้าอนุรุธะ ตรัสแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ (อ. บุคคล) ผู้บวชแล้ว
จากตระกูล ของเรา ท. ย่อมไม่มี, อ. เจ้า จงบวช หรือ หรือว่า อ. เรา จักบวช” ดังนี้ ฯ

โส ปน สุขุมาลो โหติ สมฺปนฺโนโก, “นตฺถิติ วจนมฺปิ เตน น สุตฺตพฺพํ ฯ

ก็ (อ. เจ้าอนุรุธะ) นั้น เป็นผู้ละเอียดอ่อน เป็นผู้มีโศกะอันถึงพร้อมแล้ว ย่อมเป็น, แม้อ. คำว่า “ย่อมไม่มี” ดังนี้ เป็น
คำ (อันเจ้าอนุรุธะ) นั้น ไม่เคยทรงสดับแล้ว (ย่อมเป็น) ฯ

เอกทิวสํ ทิ เตสฺส จสฺส ชตฺตยฺเยสฺส คฺคฺคพิฬาย กิฬินฺเตสฺส, อนุรฺุทโธ ปฺนฺเวน ปราชิตํ ปฺนฺตถาย ปทฺธิ ฯ

จริงอยู่ ในวันหนึ่ง ครั้นเมื่อกษัตริย์ ท. หก เหล่านั้น ทรงเล่นอยู่ ด้วยการเล่นซึ่งขลุบ, อ. เจ้าอนุรุธะ ผู้- (อ้นกษัตริย์ ท.) -ให้แพ้แล้ว ด้วยขนม ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งบุรุษ) เพื่อประโยชน์แก่ขนม ฯ

อถุส มาตา ปุเว สหเสตวา ปหิณิ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระมารดา (ของเจ้าอนุรุธะ) นั้น ทรงจัดแจงแล้ว ซึ่งขนม ท. ทรงส่งไป แล้ว ฯ

เต ขาทิตวา ปน กีฬิสฺส ฯ

(อ. กษัตริย์ ท.) เหล่านั้น ทรงเคี้ยวกินแล้ว ทรงเล่นแล้ว อีก ฯ

ปุนปุนํ ตสเสว ปราชโย โหติ ฯ

อ. ความพ่ายแพ้ ย่อมมี (แก่เจ้าอนุรุธะ) นั้นนั้นเทียว บ่อย ๆ ฯ

มาตา ปนสฺส ปหิเต ปหิเต ติกฺขตตุํ ปุเว ปหิณิตวา จตุตถาวเร (P125) “ปุวา นตฺถิติ ปหิณิ ฯ

ส่วนว่า อ. พระมารดา (ของเจ้าอนุรุธะ) นั้น, (ครั้นเมื่อจุลลภูฏาก อ้นเจ้าอนุรุธะ) ทรงส่งไปแล้ว ทรงส่งไปแล้ว, ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งขนม ท. ลั่นสามครั้ง ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า “อ. ขนม ท. ย่อมไม่มี” ดังนี้ ในวาระที่สี่ ฯ

โส “นตฺถิติ วจนสฺส อสฺสตุปฺพุตฺตา “เอสาเปกา ปุววิกติ ภวิสฺสตีติ มณฺณมานิ “นตฺถิปุวเมว อหฺรธาติ เปเสสิ ฯ

(อ. เจ้าอนุรุธะ) นั้น สำคัญอยู่ ว่า “(อ. ชนิดแห่งขนม) แม่นั้น เป็นชนิดแห่งขนม ชนิดหนึ่ง จักเป็น” ดังนี้ เพราะความที่แห่งคำว่า “ย่อมไม่มี” ดังนี้ เป็นคำ (อันพระองค์) ไม่เคยทรงสดับแล้ว ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งจุลลภูฏาก ด้วยพระดำรัส) ว่า “(อ. ท่าน ท.) จงนำมา ซึ่งขนมไม่มีนั้นเทียว” ดังนี้ ฯ

มาตา ปนสฺส, “นตฺถิปุวํ กิร อยุเย เทธาติ วุตเต, “มม ปุตฺเตน ‘นตฺถิติ ปทํ น สุตฺตํ, อิมินา ปน อุปาเยน เอตมตฺถํ ชานาเปสฺสามิติ ตฺวจํ สฺวณฺณปาตี อภฺยาเย สฺวณฺณปาติยา ปฏิกฺขชิตฺวา เปเสสิ ฯ

ก็ อ. พระมารดา (ของเจ้าอนุรุธะ) นั้น, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระแม่เจ้า ได้ยินว่า (อ. พระองค์) ขอจงประทาน ซึ่งขนมไม่มี” ดังนี้ (อันจุลลภูฏากนั้น) กราบทูลแล้ว, (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อ. บทว่า ‘ย่อมไม่มี’ ดังนี้ เป็นบทอันบุตรของเราไม่เคยฟังแล้ว (ย่อมเป็น), แต่ว่า (อ. เรา ยังบุตร) จักให้รู้ ซึ่งเนื้อความ นั้น ด้วยอุบาย นี้” ดังนี้ ทรงครอบแล้ว ซึ่งถาดอันเป็นวิการแห่งทอง อันเปล่า ด้วยถาดอันเป็นวิการแห่งทอง ใบอื่น ทรงส่งไปแล้ว ฯ

นคฺรปฺริคฺคาทิกา เทวตา จินฺเตสุ “อนุรุธสฺสเกน อนฺนการกาเล อตฺตโน ภาคภตฺตํ อุปฺริฏฺฐปฺจเจกพุทฺธสฺส ทตฺวา “นตฺถิติ เม วจนสฺส สวณฺ มา โหตุ, โภชนูปฺตติฏฺฐานชานนฺ มา โหตุติ ปตฺถนา กตา, สจายํ ตฺวจนปาตี ปสฺสิสฺสตี; เทวสฺมาคมํ ปวิสฺสํ น ลภิสฺสาม, สีสฺมปิ โน สตฺตธา ผลฺยาติ ฯ

อ. เทวตา ท. ผู้ถือเอาอบซึ่งพระนคร คิดแล้ว ว่า “อ. ความปรารถนา ว่า ‘อ. การฟัง ซึ่งคำ ว่า ‘ย่อมไม่มี’ ดังนี้ จงอย่ามีแก่เรา, อ. การรู้ซึ่งที่เป็นที่เกิดขึ้นแห่งโภชนะ จงอย่ามี (แก่เรา)’ ดังนี้ อ้นเจ้าศากยะพระนามว่าอนุรุธะ ทรงถวายแล้ว ซึ่ง

ภัตอันเป็นส่วน ของตน แก่พระปัจเจกพุทธเจ้าชื่อว่าอุปริฎฐะ ทรงกระทำแล้ว ในกาล (แห่งตน) เป็นบุรุษชื่อว่าอันนภาระ , ถ้าว่า (อ. เจ้าศากยะพระนามว่าอนุรุทธะ) นี้ จักทรงเห็น ซึ่งภัตอันเปล่าไร้, (อ. เรา ท.) จักไม่ได้ เพื่ออันเข้าไป สู่สมาคมแห่งเทพ, แม้ อ. คีระชะ ของเรา ท. พึงแตก โดยส่วนเจ็ด” ดังนี้ ฯ

อถ นํ ปาตี ทิพพปุเวหิ ปุณณํ อากุสํ ฯ

ครั้งนั้น (อ. เทวดา ท.) ได้กระทำแล้ว ซึ่งภัต นั้น ให้เป็นภัตเต็มแล้ว ด้วยขนมอันเป็นทิพย์ ท. ฯ

ตสฺสา คุพฺมณฺทเล จเปตฺวา อุคฺคมาภิตมตฺตยา ยวคฺคนฺโธ สกฺกนคฺรํ ฉาเทตฺวา จิตฺโต ฯ

(เมื่อภัต) นั้น เป็นภัตลักว่าอันบุคคลวางไว้ ในสนามเป็นที่เล่นซึ่งขลุบ แล้วจึงเปิดแล้ว (มีอยู่), อ. กลืนแห่งขนม ตั้งปกปิดแล้ว ซึ่งพระนครทั้งสิ้น ฯ

ปฺวาชนนํ มุเข จปิตมตฺตเมว สตฺตรสฺสหรณีสทสฺसानิ อนุหรี ฯ

อ. ขึ้นแห่งขนม ลักว่า (อันกษัตริย์ ท.) ทรงวางไว้แล้ว ในพระโอษฐ์นั้นเทียว ชานไปตามแล้ว สู้ฟันแห่งเอ็นเป็นเครื่องนำไปซึ่งรสเจ็ด ท. ฯ

โส จินฺตลฺลํ “นาหํ มาตุ ปิโย, เอตฺตํกํ เม กาลํ อิมํ นตฺถิปปวนฺนาม น ปจฺจิ, อิตฺโต ปฏฺจาย อณฺณํ ปุวํ น ขาทิสฺสามีติ เคหํ คณฺตฺวา มาตฺรํ ปุจฺจํ “อมฺมํ ตุมฺหากํ อหํ ปิโย, อปฺปิโยติ ฯ

(อ. เจ้าอนุรุทธะ) นั้น ทรงดำริแล้ว ว่า “อ. เรา เป็นผู้เป็นที่รัก ของพระมารดา (ย่อมเป็น) หามีได้, (อ. พระมารดา) ไม่ทรงทอดแล้ว ชื่อ ซึ่งขนมไม่มี นี้ แก่เรา ลิ่นกาล อันมีประมาณเท่านี้, (อ. เรา) จักไม่เคี้ยวกิน ซึ่งขนม อื่น จำเดิม (แต่กาล) นี้” ดังนี้ เสด็จไปแล้ว สู่ตำหนัก ทูลถามแล้ว ซึ่งพระมารดา ว่า “ข้าแต่เสด็จแม่ อ. หม่อมฉัน เป็นผู้เป็นที่รัก ของพระองค์ (ย่อมเป็น หรือ หรือว่า อ. หม่อมฉัน) เป็นผู้ไม่เป็นที่รัก (ของพระองค์ ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

“ตาท เอกกฺขิโน อกฺขิ วีย หทยํ วีย จ อติปิโย เมติ ฯ

(อ. พระมารดา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ (อ. เจ้า) เป็นผู้เป็นที่รักยิ่ง ของเรา (ย่อมเป็น) ราวกะ อ. นัยน์ตา (ของบุคคล) ผู้มีนัยน์ตาข้างเดียวด้วย ราวกะ อ. หทัยด้วย” ดังนี้ ฯ

“อถ กสฺมา เอตฺตํกํ กาลํ มยฺหํ นตฺถิปปวํ น ปจฺจิตถ อมฺมาติ ฯ

(อ. เจ้าอนุรุทธะ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่เสด็จแม่ (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่), (อ. พระองค์) ไม่ทรงทอดแล้ว ซึ่งขนมไม่มี แก่หม่อมฉัน ลิ่นกาล อันมีประมาณเท่านี้ เพราะเหตุไร” ดังนี้ ฯ

สา จุลลฺลฏฺฐากํ ปุจฺจํ “อตฺถิ กิณฺจํ ปาติยํ ตาตาทิ ฯ

(อ. พระมารดา) นั้น ตรัสถามแล้ว ซึ่งจุลลฎฐาก ว่า “ดูก่อนพ่อ (อ. วัตถุ) อะไร ๆ มีอยู่ในภัตหรือ” ดังนี้ ฯ

“ปริปฺภณฺนา อยฺเย ปาตี ปุเวหิ, เอวรูปา ปฺวา นาม เม น ทิฏฺฐปุพฺพาติ ฯ

(อ. จุลลภูฏาก กราบพูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระแม่เจ้า อ. ถาด เต็มรอบแล้ว ด้วยขนม ท., ชื่อ อ. ขนม ท. อันมีอย่างนี้เป็นรูป เป็นขนมอันข้าพระองค์ไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๑

สา จินตล “มยห์ ปุตุโต ปุณณวา กตาทินิหารโร ภวิสสติ, (P126) เทวตาทิ ปาตี ปุเรตวา ปหิตา ภวิสสนตติ ๑

(อ. พระมารดา) นั้น ทรงดำริแล้ว ว่า “อ. บุตร ของเรา เป็นผู้มียัญญ เป็นผู้มื่อภินิหารอันกระทำแล้ว จักเป็น, (อ. ขนม ท.) เป็นขนมอันเทวดา ท. ยังถาด ให้เต็มแล้วจึงส่งไปแล้ว จักเป็น” ดังนี้ ๑

อถ น ปุตุโต “อมม อิต ปญญาหา อณณ ปุณนาม น ขาทิสสามิ, นตถิปุเมว ปเจยยาสีติ ๑

ครั้งนั้น อ. พระโอรส (กราบพูลแล้ว กะพระมารดา) นั้น ว่า “ข้าแต่เสด็จแม่ อ. หม่อมฉัน จักไม่เคี้ยวกิน ชื่อ ซึ่งขนม อันจำเดิม (แต่กาล) นี้, (อ. พระองค์) พึงทอด ซึ่งขนมไม่มีนั้นเกี่ยว” ดังนี้ ๑

สาปิสส ตโต ปญญา, “ปว ขาทิตุกาโมมหีติ วุตเต, ตัจจปาติเมว อณณาย ปาติยา ปฏิกุชชิตวา เปเสสิ ๑

(อ. พระมารดา) แม่นั้น (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “(อ. หม่อมฉัน) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเคี้ยวกิน ซึ่งขนม ย่อมเป็น” ดังนี้ (อันเจ้าอนุรุธะนั้น) กราบพูลแล้ว, ทรงครอบแล้ว ซึ่งถาดเปล่านั้นเกี่ยว ด้วยถาด ใบอื่น ทรงส่งไปแล้ว (แก่เจ้าอนุรุธะ) นั้น จำเดิม (แต่กาล) นั้น ๑

ยาว อคารมชฌเ วสิ, ตาวสส เทวตา ทิพพปุเว ปหีนีส ๑

(อ. เจ้าอนุรุธะ) ประทับอยู่แล้ว ในท่ามกลางแห่งเรือน เพียงใด, อ. เทวดา ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งขนมอันเป็นทิพย์ ท. (แก่เจ้าอนุรุธะ) นั้น เพียงนั้น ๑

โส เอตตกปิ อชานนโต ปพพชชุนาม กิ ขานิสสติ, ตสฺมา “กา เอสา ปพพชชา นามาติ ภาตโร ปุจจิตวา, “โอ หาริตเกสมสฺสนา กาสายนิวตฺเถน กญฺจตฺถเร วา วิทลมญฺเเก วา นิปฺชชิตวา ปินฺชทาย จรฺนเตน วิหริตพฺพ, เอสา ปพพชชา นามาติ วุตเต, “ภาติกิ อหํ สฺขุมาโล, นาหํ สกฺขิสสามิ ปพพชชิตฺตฺติ อาห ๑

(อ. เจ้าอนุรุธะ) นั้น ไม่ทรงทราบอยู่ (ซึ่งเหตุ) แม้อันมีประมาณเท่านี้ จักทรงทราบ ชื่อ ซึ่งการบวช อย่างไร เพราะเหตุ นั้น (อ. เจ้าอนุรุธะนั้น) ทูลถามแล้ว ซึ่งพระภาดา ว่า “ชื่อ อ. การบวช นั้น เป็นอย่างไร (ย่อมเป็น)” ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “(อันบรรพชิต) ผู้มีผมและหนวดอันปลงแล้ว ผู้มีผ้ากาสายะอันนุ่งแล้ว ผู้นอน บนเครื่องลาดอันบุคคลทำแล้วด้วยไม้ หรือ หรือว่า บนเตียงน้อยอันบุคคลถักแล้วด้วยหวาย แล้วจึงเที่ยวไปอยู่ เพื่อก่อนข้าว พึงอยู่, (อ. กิริยา) นั้น ชื่อว่า เป็นการบวช (ย่อมเป็น)” ดังนี้ (อันพระภาดา) ตรัสแล้ว, กราบพูลแล้ว ว่า “ข้าแต่เสด็จพี่ อ. หม่อมฉัน เป็นผู้ละเอียดอ่อน (ย่อมเป็น), อ. หม่อมฉัน จักไม่อาจ เพื่อก่อนบวช” ดังนี้ ๑

“เตนทิ ตาต กมฺมนตํ อุกฺคเตตฺวา ฆราวาสํ วส, น ทิ สกฺกา อมฺहेสุ เอเกน อปพพชชิตฺตฺติ อาห ๑

(อ. เจ้ามหานมะนั้น) ตรัสแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ถ้าอย่างนั้น (อ. เจ้า) เรียนเอาแล้ว ซึ่งการงาน จงอยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน, เพราะว่า อัน- ในเรา ท. หนา -(บุคคล) คนหนึ่ง ไม่อาจ เพื่อก่อนไม่บวช” ดังนี้ ๑

อถ นั “โก เอส กมมนโต นามาติ ปุจจิ ๑

ครั้งนั้น (อ. เจ้าอนุรุธะ) ทูลถามแล้ว (ซึ่งพระภาค) นั้น ว่า “ชื่อ อ. การงาน นั้น เป็นอย่างไร (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๑

ภตฺตจฺณจฺณจฺณปี อชานนฺโต กุลปฺตฺโต กมฺมมฺตํ นาม กิ ชานิสฺสติ ๑

อ. กุลบุตร ผู้ไม่รู้อยู่ แม่ซึ่งเป็นที่ตั้งขึ้นแห่งภต จักรู้ ชื่อ ซึ่งการงาน อย่างไร ๑

เอกทิวสํ ทิ ตินฺณํ ชตฺติยานํ กถา อุทฺปาติ “ภตฺตํ นาม กุทึ อจฺจุทฺตติ ๑

จริงอยู่ ในวันหนึ่ง อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า “ชื่อ อ. ภต ย่อมตั้งขึ้น (ในที่) ไหน” ดังนี้ ได้เกิดขึ้นแล้ว แก่กษัตริย์ ท. สาม ๑

กิมฺพิโล อาท “โกญฺเจ อจฺจุทฺตติ ๑

อ. เจ้ากิมพิละ ตรัสแล้ว ว่า “(อ. ภต) ย่อมตั้งขึ้น ในนาง” ดังนี้ ๑

อถ นั ภทฺทียะ “ตวํ ภตฺตสฺส อจฺจุจฺณจฺณจฺณ น ชานาลิ, ภตฺตณฺนาม อุกฺขลียํ อจฺจุทฺตติ อาท ๑

ครั้งนั้น อ. เจ้าภททียะ ตรัสแล้ว (กะเจ้ากิมพิละ) นั้น ว่า “อ. ท่าน ย่อมไม่รู้ ซึ่งที่เป็นการตั้งขึ้น แห่งภต, ชื่อ อ. ภต ย่อมตั้งขึ้น ในหม้อข้าว” ดังนี้ ๑

อนฺรุทฺโธ “ตุมฺเห เทวปี น ชานถ, ภตฺตณฺนาม รตนมฺกุลา ย สุวณฺณปาตียํ อจฺจุทฺตติ อาท ๑

อ. เจ้าอนุรุธะ ตรัสแล้ว ว่า “อ. ท่าน ท. แม้สอง ย่อมไม่รู้, ชื่อ อ. ภต ย่อมตั้งขึ้น ในถาดอันเป็นวิหารแห่งทอง อันมีศอกกำเป็นประมาณ” ดังนี้ ๑